

LR Sveikatos apsaugos ministerijai
LR Ekonomikos ir inovacijų ministerijai
LR Aplinkos ministerijai
LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

REKOMENDACIJOS

Dėl nemedieninės ekonomikos, miško terapijos ir kitų gamta paremtų intervencijų integracijos į sveikatos, aplinkos, švietimo ir ekonomikos politiką

2025 01 21

Remiantis 6-tojo Tarptautinio kongreso “Miškai ir jų poveikis sveikatai” (6th International Congress ISFT “Forest and Its Potential For Health) turinio medžiaga, kuris 2024 m. rugsėjo mėn. vyko Lietuvoje ir oficialiomis pasaulinių ekspertų rekomendacijomis bei gausėjančiais moksliniais įrodymais apie teigiamą miško poveikio sveikatai ir gerovei. Siunčiame rekomendacijas Sveikatos apsaugos, Aplinkos, Ekonomikos ir inovacijų bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoms, kaip veiksmingai integruoti miško terapiją ir kitas gamta pagrįstas terapines intervencijas į sveikatos sistemą. Šios rekomendacijos siekia gerinti gyventojų sveikatą, skatinti tvarų miškų valdymą bei stiprinti Lietuvos pozicijas kaip žaliųjų inovacijų ir sveikatingumo lyderės.

Atsižvelgiant į blogėjančią, šių dienų klimato kaitos, visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugos, situaciją, tarptautinis kongresas “Miškai ir jų poveikis sveikatai” Druskininkuose subūrė pasaulinį ekspertų ratą, įskaitant mokslininkus, miško terapijos praktikus bei specialistus iš sveikatos apsaugos, miškininkystės ir turizmo sektorių. Renginyje dalyvavo 200 dalyvių iš viso pasaulio ir daugiau nei 60 pranešėjų iš 20 skirtingų šalių.

Kongrese buvo pristatomi naujausi moksliniai tyrimai, kaip miškas prisideda prie fizinės ir psichinės sveikatos gerinimo bei sėkmingi nemedieninės ekonomikos pavyzdžiai, kaip miško ir gamtos terapija integruojama į sveikatos ir gerovės politiką, įvairiuose kultūriniuose ir ekologiniuose kontekstuose.

Kongresą organizavo Tarptautinė miško terapijos draugija (International Society of Forest Therapy) ir asociacija „Gyvo Žalio“ kartu su Lietuvos sveikatos mokslų universitetu, Nacionaline sanatorijų ir reabilitacijos įstaigų asociacija, Lietuvos kurortų asociacija, Lietuvos fitoterapijos sąjunga, Lietuvos gamtos terapijos asociacija, Savivaldybių visuomenės sveikatos biurų asociacija, Sengirės fondu, Miško terapijos ir edukacijos centru.

6-asis ISFT kongresas pabrėžia būtinybę spręsti pasaulines sveikatos ir aplinkos krizes integruojant miško terapiją ir kitus gamta paremtus sprendimus bei terapijas į visuomenės sveikatos stiprinimo sistemas, siekiant spręsti psichikos sveikatos problemas, socialinę izoliaciją ir didėjančią lėtinių ligų krūvį.

Asociacija Gyvo Žalio
Įmonės kodas: 305648153
Adresas: Vėjo g. 12-2, Ginduliai,
Klaipėdos raj. LT91276

Kontaktiniai duomenys:
El. paštas: info@gyvozalio.com
Tel: +37060101906, +37063067800
www.gyvozalio.com

Organizatoriai ragina politikos formuotojus, sveikatos priežiūros ir turizmo paslaugų teikėjus, miškų valdytojus pripažinti miškų terapinę vertę ir kitas teikiamas ekosistemines paslaugas kaip svarbų sveikatos prevencijos ir stiprinimo elementą, įtraukiant jas į nacionalines sveikatos programas bei integruojant į valstybines strategijas bei iniciatyvas.

REKOMENDACIJOS:

MIŠKO TERAPIJOS IR KITŲ GAMTA PAREMTŲ INTERVENCIJŲ TAIKYMAS PSICHINEI IR FIZINEI SVEIKATAI BEI JŲ INTEGRAVIMAS Į SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMĄ

- **Skatinti žaliųjų erdvių ir gamtos išteklių naudojimą psichikos sveikatos gerinimui, lėtinių ligų prevencijai bei gydymo procesų palengvinimui.**
- **Plėsti gamtos teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų naudojimą, integruojant miško terapiją ir kitas gamtos terapija grįstas intervencijas į visuomenės sveikatos stiprinimo programas, psichikos sveikatos problemų prevenciją ir gydymą.**
- **Įtraukti “gamtos receptus” (green prescriptions) ir miško terapiją į nacionalines ir regionines prevencinės sveikatos programas, taip pat į Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimo tvarkos aprašą, kad gamta taptų sveikatos priežiūros politikos ir praktikos dalimi.**
- **Įtraukti miško terapiją į kompensuojamų paslaugų sąrašą, integruojant į nacionalines ir vietines sveikatos priežiūros sistemas, siekiant užtikrinti jų prieinamumą platesnei visuomenės daliai.**
- **Parengti profesinio švietimo ar kvalifikacijos kėlimo programas, skirtas sveikatos priežiūros specialistams, siekiant juos įgalinti veiksmingai integruoti gamtos terapijas (miško terapiją) į gydymo planus, šviesti sveikatos priežiūros specialistus apie šių praktikų integravimą į įprastus gydymo metodus, skatinant holistinę požiūrį.**
- **Skatinti ir taikyti struktūrizuotas miško terapijos ir kitų gamta paremtų intervencijų programas psichikos sveikatos pacientams ir pažeidžiamoms visuomenės grupėms (įskaitant bedarbius), susiduriantiems su priklausomybių, izoliacijos, kognityvinio nuosmukio ar senėjimo problemomis. Tokios iniciatyvos gali prisidėti prie ilgalaikės psichikos sveikatos gerinimo ir sumažinti sveikatos priežiūros sistemos našta, skatindamos žmonių savarankiškumą ir atsparumą.**
- **Integruoti miško terapijos paslaugas į sveikatos priežiūros įstaigas ir reabilitacijos centrus, plečiant jų prieinamumą.**
- **Skatinti aktyvų bendradarbiavimą su privačiu sektoriumi, sveikatos draudimo bendrovėmis ir savivaldybėmis, siekiant užtikrinti dalinį ar visišką gamtos terapijų kompensavimą per sveikatos draudimo sistemas.**
- **Užtikrinti, kad sveikatos ir reabilitacijos įstaigos būtų aprūpintos prieinamomis žaliosiomis erdvėmis ir lauko zonomis, kurios skatintų gijimą ir gerovę. Parengti rekomendacijas urbanistams,**

architektams ir sveikatos priežiūros specialistams, kaip apgalvotai integruoti žalias erdves ir biofilinio dizaino elementus į sveikatos priežiūros įstaigas, siekiant pagerinti tiek fizinę, tiek psichinę pacientų gerovę ir sukurti visapusišką gijimo aplinką.

EKONOMINIS GAMTOS TEIKIAMOS NAUDOS SVEIKATAI VERTINIMAS

- **Nustatyti žaliųjų erdvių, miško terapijos ir gamta paremtų intervencijų poveikį** visuomenės sveikatai, įskaitant psichinės sveikatos gerinimą, lėtinių ligų prevenciją ir sumažėjusias sveikatos priežiūros išlaidas.

- **Apskaičiuoti jų ekonominę naudą**, įskaitant sumažėjusias gydymo išlaidas, padidėjusį darbo produktyvumą ir pagerėjusią gyvenimo kokybę.

MIŠKŲ VALDYMAS IR APSAUGOS STIPRINIMAS, GYDOMŲJŲ - TERAPINIŲ MIŠKŲ KŪRIMAS

- **Sudaryti galimybes kurti gydomuosius - terapijai skirtus miškus**, siekiant plėtoti prevencijos ir sveikatos stiprinimo koncepciją. Terapiniai - gydomieji miškai yra specialiai parinkti miško plotai, skirti naudoti miško terapijai, atsižvelgiant į konkrečias medicinines indikacijas.

- **Sukurti specialų gydomųjų ir terapinių miškų pogrupį miškų grupių sistemoje ar kitaip įtraukti į miškų įstatymą**, nustatant šio pogrupio terapinius tikslus ir valdymo priemones užtikrinant teritorijų ekosisteminių integralumą ir visuomenės prieinamumą.

- **Formuoti politiką, kuri pripažintų gydomuosius miškus kaip sveikatos priežiūros ir miestų planavimo iniciatyvų dalį**, užtikrinant jų ilgalaikį finansavimą, paramą ir prieinamumą visuomenei.

- **Suteikti prioritetą ir atitinkamą apsaugą miškams, esantiems šalia miestų ir gyvenviečių**, pripažįstant juos svarbiomis viešosios sveikatos vietomis, ir integruoti šiuos miškus į urbanistinį bei regioninį planavimą kaip rekreacijos, terapijos ir gerovės erdves, palaikant nuolatinės miško dangos ir gamtai artimą miškininkystę.

- **Taikyti gamtai artimą miškininkystę socialinio ir ekologinio prioriteto miškuose** (saugomose teritorijose, priemiesčių miškuose), kurie sudarytų bent 50 proc. Lietuvos miškų remiantis visuomenės sveikatos užtikrinimu ir gyvenamosios aplinkos būklės gerinimu, nemedieninių miško išteklių prieinamumu ir jų išsaugojimu.

- **Rekomenduojama sutelkti gamtosaugos pastangas į senųjų ir didelės biologinės įvairovės miškų išsaugojimą**, ypač kurortuose ir rekreacinėse zonose, siekiant užtikrinti jų terapinę vertę lankytojams ir prisidėti prie visuomenės sveikatos gerinimo.

- **Rekomenduojama miškų ūkio praktikoje miestų ir rekreaciniuose miškuose pagal galimybes palikti negyvą medieną**, kadangi tai prisideda prie sveikesnės žmogaus mikrobiotos ir geresnio imuninio reguliavimo.

- **Rekomenduojama miestų planuotojams kurti erdves, kurios užtikrintų ekosistemų sveikatą ir prisidėtų prie žmogaus gerovės**, taikant „One Health“ principą, siekiant skatinti glaudų aplinkos ir visuomenės sveikatos sąryšį bei abipusę naudą, kad būtų sumažintos sveikatos priežiūros (ir žalinimo) išlaidos.

- **Rekomenduojama sukurti žaliųjų erdvių stebėsenos ir kokybės vertinimo sistemą**, siekiant užtikrinti šių erdvių tvarumą, ekologinę būklę ir jų teikiamą naudą visuomenei.

NEMEDIENINĖS EKONOMIKOS VYSTYMAS

- **Sukurti ekonominį modelį, leidžiantį apskaičiuoti miško terapijos ir žaliųjų erdvių intervencijų poveikį ir naudą sveikatai ir visuomenei**. Modelis turėtų būti pritaikomas įvairiems kontekstams, įskaitant urbanistines ir kaimiškas vietas.

- **Įtraukti žaliųjų erdvių teikiamą ekonominę naudą** į visuomenės sveikatos, urbanistikos ir aplinkosaugos politikos planavimą bei sprendimų priėmimą.

- **Sudaryti nemedieninės ekonomikos vystymo planą**, sukuriant teisingas ir finansines sąlygas ekoturizmo, miško terapijos plėtojimui, žoliavimui bei bitininkystei miškuose ir kitoms alternatyvioms su miško naudojimu susijusioms ekonominėms veikloms vystyti.

- **Įtraukti nemedieninės miškų ekonomikos, miškų rekreacinių ir sveikatinimo paslaugų, bei gamtinio turizmo plėtrą į nacionalinius bei regioninius vystymosi planus**, akcentuojant jų potencialą kurti pridėtinę vertę per terapines paslaugas, rekreacinį turizmą, medicininių augalų naudojimą ir kitus tvarius veiklos modelius.

- **Sukurti tikslines dotacijas ir ekonomines paskatas**, skirtas miškais (nemedieninės ekonomikos) pagrįstų verslų, tokių kaip gydymo ir sveikatingumo centrai bei rekreacinis turizmas, plėtrai. Šios priemonės turėtų skatinti tvarių veiklų vystymąsi, prisidėti prie vietos bendruomenių gerovės stiprinimo ir pabrėžti miškų vaidmenį kaip sveikatingumo šaltinį.

- **Pozicionuoti Lietuvą kaip tarptautinę lyderę gamtinio turizmo, gamtos pagrindu paremtų terapijų ir sveikatingumo srityse**, pabrėžiant šalies siūlomas paslaugas, unikalią biologinę įvairovę, miškų ir ekosistemų svarbą sveikatos gerinimui bei rekreacijai.

- **Skatinti investicijas į mokslinius tyrimus**, susijusius su nemedieniniais miško produktais, tokiais kaip vaistiniai augalai, grybai, uogos ir eteriniai aliejai, siekiant didinti jų komercinį panaudojimą.

- **Skatinti aktyvų bendradarbiavimą** tarp valdžios institucijų, nevyriausybinų organizacijų ir privataus sektoriaus, siekiant plėtoti inovatyvius ir tvarius nemedieninės ekonomikos modelius ir paslaugas.

BENDRADARBIAVIMO SKATINIMAS IR MOKSLINIŲ TYRIMŲ VYSTYMAS

- **Stiprinti sveikatos ir miškų politikos integraciją, skatinant glaudų bendradarbiavimą** tarp sveikatos priežiūros, aplinkosaugos, švietimo ir turizmo sektorių. Kartu kurti integruotas miško

Asociacija Gyvo Žalio
Įmonės kodas: 305648153
Adresas: Vėjo g. 12-2, Ginduliai,
Klaipėdos raj. LT91276

Kontaktiniai duomenys:
El. paštas: info@gyvozalio.com
Tel: +37060101906, +37063067800
www.gyvozalio.com

terapijos ir gamtinio turizmo iniciatyvas, kurios derintų sveikatos ir aplinkosaugos tikslus. Remti tokias iniciatyvas, įgyvendinant specializuotas finansavimo programas, kurios skatintų ilgalaikį sektorių sinergiją ir visuomenės gerovę.

- **Skatinti ir remti tolesnius miško ekosistemų naudos sveikatai tyrimus**, analizuojančius žaliųjų erdvių ir gamtos išteklių poveikį visuomenės sveikatai bei ekonomikai, įskaitant ekologinių veiksnių, tokių kaip dirvožemis, oras ir augalų sąveikos, vaidmenį, siekiant sukurti įrodymais pagrįstas miško terapijos praktikas bei programas.

- Rekomenduojama **plėsti gamtos terapija paremtų intervencijų tyrimus**, siekiant išsamiau įvertinti gamta paremtų sveikatos sprendimų poveikį įvairiuose miesto ir gamtiniuose kraštovaizdžiuose.

- **Skatinti tyrimus apie gamtos poveikį vaikų sveikatai**. Rekomenduojama atlikti išsamius tyrimus, siekiant geriau suprasti konkrečią gamtos poveikio vaikų sveikatai naudą. Tyrimuose būtina sutelkti dėmesį į skirtingų gamtos aplinkų ilgalaikį poveikį vaikų fizinei, pažintinei ir emocinei raidai, kad jų rezultatai padėtų politikos formuotojams kurti gamtai integruotas miesto erdves, pritaikytas vaikų poreikiams.

GAMTINIS ŠVIETIMAS IR ŽMOGAUS RYŠIO SU GAMTA STIPRINIMAS

- **Parengti nacionalinį planą / gaires, kuriame būtų numatytos konkrečios priemonės ryšiui su gamta stiprinti**, apimant švietimą, sveikatos apsaugą, urbanistiką ir gamtos išteklių valdymą. Plane įtraukti strategijas, skirtas skirtingoms visuomenės grupėms, atsižvelgiant į jų poreikius ir gyvenimo būdą.

- **Užtikrinti, kad mokymasis gamtoje būtų nuosekliai integruotas į nacionalines ir regionines švietimo programas**, akcentuojant praktinę patirtį natūralioje aplinkoje.

- **Integruoti miško terapiją ir gamtos ryšio ugdymą į mokyklų programas**, siekiant formuoti aplinkosaugos atsakomybę ir skatinti ryšį su gamta nuo ankstyvo amžiaus.

- **Sukurti sertifikuotas mokymo ar kvalifikacijos kėlimo programas** mokytojams, orientuotas į gamtos integravimą į ugdymą, tokiu būdu stiprinant vaikų aplinkosauginį sąmoningumą, ryšį su gamta ir gerinant jų emocinę bei fizinę sveikatą.

- Skatinti lauko veiklas ir **integruoti užsiėmimus lauke ir lauko klases į ugdymo sistemą**, kad būtų užtikrintas būtinas kasdienis vaikų laikas praleistas lauke būtinas sėkmingam vaiko vystymuisi.

- **Skatinti programas, kurios stiprina darbuotojų gamtos ryšį viešajame ir privačiame sektoriuose**, ypač vyriausybines ir korporacines darbo vietas, siekiant užtikrinti darbuotojų sveikatą, gerovę ir didesnę produktyvumą.

- **Skatinti tikslines nacionalines informacines ir patyrimines kompanijas**, kurios pabrėžtų gamtos poveikį psichinei ir fizinei sveikatai, siekiant didinti visuomenės sąmoningumą ir supratimą apie gamtos naudą sveikatai.

Atsižvelgiant į pateiktas rekomendacijas, skatiname sustiprinti miškų politikos, sveikatos politikos ir švietimo integraciją, pripažįstant gamtos ir miško terapijos svarbą kaip natūralią sveikatos stiprinimo, prevencijos ir švietimo priemonę. Be to, akcentuojame nemedieninės miškų ekonomikos plėtros potencialą, kuris gali tapti svarbia ekonominės, aplinkosaugos, visuomenės gerovės ir edukacijos dalimi. Skatinant nemedieninius miško išteklius, tokius kaip terapinės paslaugos, ekoturizmas, vaistiniai augalai ir kitos tvarios veiklos, galima užtikrinti ne tik ekonominę naudą, bet ir stiprinti vietos bendruomenių gerovę, ugdyti visuomenės aplinkosauginį sąmoningumą bei prisidėti prie miškų išsaugojimo.

Tinkamas miškų ir gamtos resursų valdymas ne tik gerina visuomenės gyvenimo kokybę, bet ir užtikrina jų ilgalaikį tvarumą, biologinės įvairovės išsaugojimą bei prisideda prie edukacijos stiprinimo, skatinant visuomenės suvokimą apie gamtos svarbą. Tikimės, jog šios rekomendacijos prisidėtų prie tvaraus sveikatos priežiūros sistemos vystymo, švietimo stiprinimo ir žaliųjų erdvių bei miškų apsaugos svarbos akcentavimo, atsižvelgiant į jų poveikį visuomenės sveikatai, ekonomikai ir edukacijai.

Asociacija “Gyvo Žalio”

Monika Peldavičiūtė

Asociacija Gyvo Žalio
Įmonės kodas: 305648153
Adresas: Vėjo g. 12-2, Ginduliai,
Klaipėdos raj. LT91276

Kontaktiniai duomenys:
El. paštas: info@gyvozalio.com
Tel: +37060101906, +37063067800
www.gyvozalio.com